

ANTONII

GVÆRINII

EPISTOLA AD

Franc. Balduinum aposta-
tam Ecebolium:

De Christiani iurisconsulti
officio.

HEBR. X.

*Horribile est incidere in manus
Dei viventis.*

1564.

Socrat. Histor. Eccles. lib. III.

Cap. XIII.

Ecebolius Constantinopolitanus sophista, cum Imperatorum se ingenijs accommodaret, vehementer Christianum esse se simularat: sub Iuliano vero truculentus gentilis apparuit: ac rursus post Iulianum Christianus esse voluit. Etenim ante portam oratorij se ipse pronum in terram proijciens, clamavit: *CALCATE ME S A L E M I N S I P I D V M.* Ad hunc modum levis & mobilis Ecebolius & ante & post Iulianum fuit.

~~1700~~
02.6.18908

ANTONII GVAE-
RINII AD FRANC.

Balduinum apostatam Ece-
bolium Epistola,

De officio pij & eruditi iurif-
consulti.

TSI vereor, ne, cùm irrisor & cōtemptor obiurgationum esse toleas, id mihi vsu veniat, quod sapienter Salomon scribit, Qui castigat irrisorem, contumelias accipit: & qui improbum coarguit, maculam sibi cōtrahit: nimirum propter calumnias quibus se postea homo improbus vlciscitur: tamen vnum hoc etiam pietatis tuæ periculum facere statui, ea quidem lege atque omine, vt si te medicinam ferre non posse animaduertā, Hippocratis deinceps præceptum sequar, qui desperatis adhiberi remedium vetabat. Ea verò de quibus hoc tempore monere te statui, primùm ad Religionē, & fidei Christianæ pietatem per-

tinent: deinde ad summam istam quam in
 te esse putas eruditionem : vt etiam de op-
 timis libris tuis (quibus omnes iam studio-
 forum bibliothecas replere conatus es)
 nonnihil differatur. Ergo quod ad reli-
 gionem attinet , hæc ferè sunt , Balduino,
 quæ plerique omnes amici ac familiares in
 te tui reprehendunt: primũ, quod cum an-
 nos ab hinc plus minus octodecim , patria
 propter religionis causam profugus Argẽ-
 toratum profectus esses , ibique te in Gal-
 licam ecclesiam recipi postulasses , ac pro-
 pterea verbosissimam fidei tuæ confessio-
 nem publicè in templo non infrequenti
 hominum conuentu magna & confidenti
 voce pronunciaasses , vt ad sacræ Coenæ &
 corporis Christi communionem recipe-
 reris : posteaque te Geneuã ad Calvinum
 contulisses: ibique aliquandiu communem
 cum illis religionem professus, constitisses:
 illico tamen, mutata sententia Luteciam te
 receperis, vbi non satis Christianæ religio-
 nis puritatem obseruasse : nonnunquam
 etiam templa idololatræ frequentasse di-
 ceris. Alterum, quòd cum paucis post an-
 nis Geneuam Lutecia reuersus esses , & à
 Caluino

Caluino vt te suas in ædes conuictumque reciperet, impetrasles: sex ibi septemue menses apud eum ita vixeris, vt & Dominicam cœnã (vbi tēpus venerat) cum alijs participares, & in publica (vt vocant) congregatione cōfessūque pastorū & doctorū hominum, tanquam Saul inter Prophetas, verba de rebus sacris faceres: postea tamē mutata sententia Biturigas sis profectus: vbi in iuris professorum collegium cooperatus, ad religionem papisticā redijsti: statis diebus, Missis & pompis solēnibus ac supplicationibus cum alijs doctoribus interfuisti: qua de causa pro defectore & apostata à plerisque habitus ac numeratus es. Tertium est, quòd cū aliquot pòst annis tertium te ad Ecclesiam Christi & Academiam Heidelbelgensē cōtulisses, ibique nonnullæ de cœna Dominica inter doctos viros dissensiones natæ fuissent: tu eam sententiam quæ Gallicarum Ecclesiarum esse dicitur, quamque antea semper post agnitam Euangelij veritatem probaras, amplexus eras, defenderas, partim odio vnus, aut alterius, partim etiam, vt magnis quibusdam viris assentareris, vehementissimè

acerriméque contra fidem & cōscientiam tuam oppugnasti. Quartum, quòd nuper in Galliam profectus continuò te in illius clientelā dedidisti, imò totum te illi tradidisti, atque adeò mancipasti, quem constat religionis Evangelicæ hostem antehac infensissimum fuisse: cuiusque os, atque aspectum ne nunc quidem quisquam pius propter recentem superiorum annorum memoriam ferre potest: tamen si quòd facilius illam Apostasiam tuam tegeres, postea te in alterius Evangelici Principis clientelam insinuare conatus es. Quintū, quòd dum in illa aula Gallica versareris, apud illustrissimum Germaniæ Principem electorem Palatinum herum tuum accusatus multorum & literis & sermonibus fueris, quòd Evangelicos Germaniæ principes dixeris mutatae religionis pœnitere: in Germania nullam superesse religionē: qua de re multorum te Germanorum querelas, nonnullius etiam Thrasymachi minas, coràm in ipsa Gallia, audisse, negare non potes.

Quæ quidem omnia summatim ad religionis desertionem pertinentia, eiusmodi, ut opinor, Balduino, esse vides, ut facilè
intel

intelligas, me non sine grauissimis & maximis causis instituisse hanc tibi siue admonitionem, siue mauiſ obiuigationē Christianam mittere. Quod enim summum & extremum in homine crimen est, his paucis capitibus in te reprehenditur: nimirum Apostasia, siue defectio ab agnita & suscepta religione: neque ea simplex, sed & triplicata & quadruplicata: vt iam vetus illud de te Duareni tui vaticinium reipsa cōprobare videaris, qui te Ecebolij cuiusdam discipulum (de quo apud Eusebium memoratur) quodam (vt scis) in libello suo appellat: quòd is ethnicus cūm esset, metu tamen Constantij imperatoris simulasset se Christianum esse: deinde Iuliani tempore ad Paganismū rediisset. Rursus Imp. Iouiniano qui se Christianū profitebatur, reuersus ad Ecclesiam, atque ante fores templi prostratus magna voce clamasset, Conculcate me salem insulsum. Hæc, Balduine, si ex Christiani iurisconsulti (qualē te olim haberi voluisti) officijs ratiocinari volumus, sane magna & graua sunt. Mihi quidem ita graua videntur, vt quoties de ijs cogitō, toto plane & corpore & animo

cohorrescam. Nam in Ecclesia publica palam, multis audientibus, religionem Christianã profiteri: postridie ad sacrosanctam corporis dominici cœnam accedere: denique toties & Geneuæ & Argentorati, tot hominibus inspectantibus, cœnam dominicam cum alijs participare: nunc autem ad papatũ & , tanquam canis, ad vomitum reuerti, ecclesiasque illas tam infesto animo infectari: ecquid tandem aliud est, quàm quod Apostolus ad Hebræos scribens appellat, Denuo Christum crucifigere, eiufq; mortem ludibrio habere? Itaque mirum non est, si te tanti nunc sceleris furia vlciscantur: præsertim cùm idem eodem loco scribat, fieri non posse, vt qui semel illuminati fuerint, ac donum cœlesti gustauerint, participesq; spiritus sancti fuerint, gustarintq; bonum Dei verbum: si relabantur, ad bonam frugem redeant: quippe qui denuò filium Dei, quantum in ipsis est, crucifigant, ludibrioq; habeant.

Venio iam ad doctrinã & eruditionem tuam, quæ te nobis adeò inflatum ac tumidum redidit: de qua patieris me liberè tecum & certa quadam ratione disputare.

In omni doctrina, Balduine, tria summi
semper ac sapientes viri desiderarunt: Na-
turam, artem & exercitationem: cuius rei
testimonia, quia nota tibi esse cōfido, non
proferam. Naturam, id est ingenium, per-
spicientiam, acumen, solertiam, in te desi-
derari, tibi (si me audies) paucis demon-
strabo. Nam primum omnium cūm annos
iam viginti (quemadmodum tute nuper
in tuo De historia mundi libro testatus es)
in tuo ciuili iure interpretando verseris,
nunquam tamen quicquā in illo eximium
ac singulare excogitasse, vulgò ab omni-
bus dictitaris: siue in materia aliqua nouo
& singulari modo explicanda, qua in re
lauream ac triumphum suum ponere ve-
stri ordinis homines consueuerunt: siue in
tollendis legum vestrarum mendis, quæ
(vt innumeros affirmare audiui) planè in-
numerabilia sunt: cūm tamen ipse fatearis
hoc tēpore præcipuā laudem iuris profes-
sorum hanc esse. Quòd si meum tibi testi-
monium suspectum est, ecce alium tibi
iudicem fero: quem tu tum propter sum-
mam eius eruditionē, tum etiam quia eum
multis in libris tuis eximijs ornas laudibus:

nunquam, ut spero, tanquã iniquum eiu-
 rabis. Is est Iacobus Cuiacius, quem tu pas-
 sim (ut dixi) laudibus in cœlum, merito
 certè suo, ferre soles. Apud eum igitur (põ-
 sitione te prouoco, **NI CUIACIVS** Bal-
 duinũ nihil in iure ciuili acutè vnquã ex-
 cogitasse, nihil denique præstantis ingenij
 laude dignum adhuc præstitisse, libros il-
 lius nihil nisi confusam Pandolabi farragi-
 nem esse iudicet. Huc accedit quòd quæ
 ab alijs tradita tuos in libros etiam laudatis
 authoribus transfers, ita sine iudicio & de-
 lectu transcribis: ut si duæ plurẽsue sint dis-
 sentientes inter se doctorum hominum
 sententiæ, ibi tu tanquam pedibus in luto
 demersis nutans, titubans, æstuans, quam
 te in partem contorquere debeas, nescias:
 & quasi alio in mundo (quemadmodum
 in veteri prouerbio est) verferis, sic ambi-
 guus animi atque incertus, adscribas, **Qui-**
dam ita putant, alij ita legunt: Nonnulli
 autem sic sentiunt: cum ad extremum ne-
 que sententiam tuam ascribas, neque alio-
 rum pugnantissimas inter se opiniones re-
 futes. Id quod vel in locis insignibus abs
 te fieri, testimonio erunt ea quæ iuris qui-
 dam

dam studiosus mihi in tuis Institutionum commentarijs ostendit: pag. 31. 233. 434. 642. 596. 448. & alijs locis innumeris. Ego verò nuper in illo tuo libro, quem de historia vniuersa inscripsisti, pagina 185. animaduerti tale quiddam, quod mihi sanè de ingenij tui tarditate, ne dicam stupore, dubitationem omnem abstulit. Quum enim in eo qui vniuersi generis humani historiã literis mādare instituit, nihil ferè tantopere desideretur, quàm certa quædam definitio ac dinumeratio annorū mundi: qua de re variæ sunt doctissimorum hominum multiplicesque sententiæ: tu tamen vbi ad illum locum peruenisses, quasi pendiculus atque oscitans, Hieronymus, inquis, numerat vsque ad Christum annos 3952. Eusebius verò plus quinquies mille ducetos: doctissimi hac ætate homines, 3962. Scio à nonnullis plures adijci: sed parum interest, notúmque est vetus illud, Et quod excurrit. Agnoscis (vt opinor) Balduine verba ista tua: siquidem hæc verba sunt, potius quàm ridiculæ cæci alicuius de coloribus disputantis coniecturæ. quod profectò parum isti tuæ arrogantia & superbia

biæ conueniebat: qui quum historiã mundi te nobis traditurum profitearis , quo in loco iudicium ac doctrinam tuam ostentare debuisti, ibi quasi neque cœlum neque terram attingas , quid alij senserint profers: quid tui iudicij sit , enuntiare non potes. Vnde quantum à natura ad magnarum artium disciplinam adiutus sis , cuius facilè intellectu est.

Iam verò quod ad artem attinet (quæ quidem enumerationis nostræ pars fuit altera) paucis tecum agam. Quum Dialecticam veram , eamque solam disputandi artem esse constet: Iurisprudentiæ autem maxima & potissima pars in disputando posita sit: ecquanam tu fronte , qui Dialecticam non modò pictam , sed ne in somnis quidẽ vnquam vidisti , vllam tibi iurisprudentiæ laudem arrogares? Iuris ciuilis studium in disputando potissimũ versari, testis est Quintilianus libro x i i. capite i i. Te porrò Dialecticam ne primoribus quidem libris vnquam degustasse , imò verò semper ab eo studio quasi difficultatibus quibusdam obstructo abhorruisse, nõ modò ex omnibus scriptis tuis apparet, in quibus

bus ne tenuissima quidem Dialecticorum verborum mentio est: verumetiam millies ex tuo ipsius ore auditum est: quum naturalem tantum Dialecticam necessariam esse prædicares.

Restat vt de exercitatione dicamus: quã si tibi propterea cõcedendam putas, quòd (vt antea diximus) annos iam viginti Ius ciuile professus sis, vide ne duo tibi hæc obsint, alterum quòd vbi ars nulla est, ibi nulla exercendi facultas est: Itaque vulgò eos qui Musicæ artis imperiti ad fidiũ se ac neruorũ studiũ cõferunt, etiamsi annos (vt tu) viginti eo se in studio noctes diésque fatigent, nunquã tamen vllã eius artis laudem eximiam adipiscuntur. Alterum est, quòd si forum (vt Iustinianus vester, resque ipsa testatur) vsúsque & (vt vulgus loquitur) practica Iurisconsultos bonos facit, tu qui nullo vnquam in foro versatus es, non admodum magnam tibi ex Iurisprudencia laudem arrogare potes.

Verum hæc fortasse infinitius disputantur: itaque paulò pressius agendum est: atque ad testimonia ipsa, & (vt vos dicere soletis) in rem præsentem veniendum. Dicendum

cendum, inquam, aliquid est de optimis libris tuis, quos iam magno sanè numero per hosce totos quindecim annos peperisti. Ac primùm de ipsis commētariis, quos tuo nomine in Institutiones Iuris ciuilis inscripsisti. Mi optatissime Balduino, quid expalluisti? leniter tecum & familiariter (quemadmodum Christianæ charitatis ratio postulat) agere institui. tantùm dicam, Tu quum adolescens Gabrielé Brectanũ clarissimum Iuris Doctorem Louanii aliquot annos audisses, eiúsque dictata vel tua vel aliorum diligentia descripta apud te haberes, è Belgia patria tua propter Euãgelii causam scilicet profugisti, magnum illud volumen interire flammis Christianorum sinere noluisti: tecum illud tanquã Palladium ex Troiæ incendio, asportasti. Quum Lutetiam peruenisses cum Tiletano typographo pactus es: coronatis aliquot acceptis, Præceptoris tui vigilias illas & lucubrationes malus auctor emptori bona fide accipienti vendidisti: easque hoc titulo atque inscriptione promulgandas imprimendásque curasti: FRANCISCI

BAL

BALDVINI IVRISCONSULTI IN.
 INSTITVTIONES IVRIS CIVI-
 LIS COMMENTARIA. Hæc sunt
 in adolescentia tua iacta abs te probitatis
 ingenuitatísque fundamenta, hoc pūdo-
 ris specimen: quod an sæpenumero tibi
 tum Biturigibus, tum aliis in locis obie-
 ctum, exprobratum, criminis loco datū
 sit, satis (vt opinor) adhuc meministi. Sed
 quoniam aliquam eius facti tui excusatio-
 nem etiam in scriptis tuis afferre soles: dicis
 enim te prima commentariorum illorum
 tanquam lineamenta ex Brechtani præce-
 ptoris tui dictatis duxisse: multa verò post-
 ea de tuo addidisse: videamus quinam illi
 colores fuerint, quibus te informatam à
 præceptore tuo picturam illustrasse prædi-
 cas. Sic enim tum quod in te ingenii acu-
 men sit, tum etiam quanta historiarum co-
 gnitio, de qua tu tantopere te diligis, ac
 magnificè circunspicis, planius ac certius
 intelligemus. Pag. 109. Sub titulo, De ca-
 pitis diminutione, hunc ad illa prima præ-
 ceptoris lineamenta, quibus ille Capitis di-
 minutionē interpretabatur, colorē ex tuis

ἀποκρίσεις addidisti: Cicero in *Verrinis* vocat dem-
 ptionem de capite, quam nos capitis diminutionem
 appellamus. Præclarè sanè & luculèter, Bal-
 duine, valdéque ad instituti tui rationem
 accõmmodaté. Cicero in illis orationibus
Verrinis accusabat Verrem, quòd ex dua-
 bus frumenti Siculi summis (quarum po-
 tiorè partem Siculi Græcè κεφάλαιον, Ci-
 cero Latinè caput appellabat: alteram verò
 accessionem:) partem aliquam de illa po-
 tiorè summa, id est de capite detraxisset.
 Eam rem idem oratoriè exaggerans, cre-
 brò de capite demptionem inculcat. Ty-
 pographus cùm indicem conficeret, in li-
 tera C. locum illum notavit. Tu qui ex
 indicibus librorum summam istam doctri-
 nam tuam haufisti, quum vocem illam ani-
 maduertisses, statim hanc observationem
 tuam, quasi colorè ad illa rudia & inchoata
 præceptoris tui lineaméta, adhibuisti. qua
 ex te nobis de summo ingenij tui acumine
 existimandi copiam fecisti. Ex eodem pi-
 gmentorum genere illud est pagina 139.
Est autem ius trium liberorum admodum vetus,
nempe à tempore illorum tergeminarum Floratio-
rum, in quorum gratiam fuit statutum, ut quibus
trini

trini essent liberi, quum ex publico ij alerentur, usque ad pubertatis annos tribueretur patria potestas sine onere & sumptu educationis, ut ait Dionys. Halicarn. lib. 3. ἐσιπ κτλ. νομ. & c. Hæc, mi Balduine, tua verba, ut opinor, agnoscis. nunc mihi velim respondeas, vtranne maiorem in te esse debeamus dicere, vel vel ingenii præstantiam vel historiæ cognitionem? Ius quod trium liberorum appellatur, neque vno eos partu editos esse postulat, neque natis ipsis, sed eorum parentibus emolumentum affert: veluti ut à civilibus muneribus, à tutelis & curationibus excusentur. At ius tergemorum & vno partu tetnos edi postulat, & ipsis tergemis honorem afferebat. Siquidem honoris causa de publico usque ad pubertatem alebantur. Quod tu si Græcè intellexisses, ex illis Dionysij, quæ subiecisti, verbis cognoscere potuisses. οἷς γέγονται τριδύμοι παῖδες, ἐκ τοῦ δημοσίου τὰς τροφὰς τῶν παίδων χορηγεῖσθαι μέχρις ἡβῆς. Quod si tantus historicus, quantum te vano quodam opinionis errore nobis fingis, fuisses: non paulò commodius sic scripisses: Est autem ius trium liberorum admodum vetus. Nam

Plutarchus scribit Numæ temporibus ius hoc fuisse, ut eiusmodi matres neque in tutela essent, & viuo patre facere testamentum possent. Sed quid ego ineptus hæc disputo? quum enim ita hæc nuper scripserim, & studioso cuidam ostendissem, demonstravit ille mihi repente tuum quendam librum de lege (ut opinor) Pappia, cuius pagina 112. tute ipse tuo te gladio iugulas, tuamque ipse ineptiam coarctas. *Non est itaque (inquis) generaliter illud huic legi ascribendum: non magis quam ius tergemini-
 norum, quod etiam audio imperitè & ineptè confundi cum iure trium liberorum. Tempore regis Tullij Hostillij propter tergeminos Horatios lata lex est, ut pater tergemini-
 norum ex publico ad eos ad pubertatem usque alendos, alimenta acciperet. Dionysius Halicarnassæus qui tempore Augusti vixit, sua adhuc ætate servatam Romæ fuisse nar-
 rat. Qui putant idem tributum fuisse patri trium liberorum, viderint saltem, an ararium Pop. Rom. potuerit tantos sumptus ferre. Certè Dionysius scribit, datū hoc fuisse quibus essent πένδρες τριδύμοι, non autem τρεῖς simpliciter. Quibus ex verbis de mentis tuæ cæcitate licebit cuius existimare: qui cum arrogantia & fastu tanto-
 pere*

pere turgeas, aperte tamen te **I N E P T V M** atque **I M P E R I T V M** appelles, tuamq; stultitiam ipse non tantum coarguas, sed etiã irrideas. Innumerabilia autẽ eiusmodi Emblemata tua sunt, quibus illos præceptoris tui rudes & impolitos commentarios exornasti. Sed ne infinitus sit labor, vnum etiã proferre cõrentus ero. Is est sub tit. de donat. pag. 237. vbi quũ Iustinianus vester dixisset, exemplum mortis causa donationis extare apud Homerum, vbi Telemachus donat Piræo: cùm illud ascribere deberes, quod in manibus omniũ est, quodque vel ex puerili Iustinopolitiani cuiusdã ad verbum interpretatione condiscere potueras, Telemachum ex illa peregrinatione reuersum, qua patrem Vlysses inuestigarat, à Piræo qui comitatus illum fuerat, monitum fuisse vt ea munera quæ rex Menelaus illi dederat, quæsitum mitteret: Telemachum autem respondisse, si quid sibi humanitus contingeret, se illi ea munera dono dare: cùm (inquam) illa notissima ascribere potuisses, tamẽ illud te ascribere non puduit, *Locus est Odyf. 17. vbi reuersus ex agris Telemachus, postquam reducẽ patrem*

suum agnouisset, excipitur à Piræo: à quo rogatus, &c. Quibus in tuis paucis verbis mirantur omnes ista tria tanquam lumina & pigmenta: quibus tu ingeniosè sanè & antiquo artificio rudia illa præceptoris tui lineamenta collustrasti. Primum est, Telemachum ex agris reuersum: alterum, Agnouisse parentem reducem: postremum, A Piræo exceptum: quorum si qua in vllis Homeri libris, vel minima suspicio est, volo me Homero ipso cæciorem esse prædices.

Ex eodem genere illud est, quod mihi quidam in eo libello indicauit, quem tu, *Edicta Principum de Christianis incripsisti.* Cicero in Oratione pro Sexto Roscio, accusatores comparat canibus, qui Capitolium asseruabant: & ait, Si canes interdum latrent, quum aliquis veneratum deos venerit, iis crura esse suffringenda. Deinde quum calumniatores eorum similes esse dixisset, sic infert: Crura quidem nemo vobis suffringet: sed si me isti audierint, &c. Tu verò, vt intelligamus te antiquitatum Romanarum æquè vt reliquarum historiarum peritum esse, pag. illius libelli 92. sic scribis: *Cicero scribit fuisse hanc veterem calum-*

niatorum poenam, ut crura ijs confringerentur.

Nimirum quemadmodum nostris temporibus Germanorum instituto grassatoribus ossa & membra franguntur: quod genus poenæ vulgò, Rotæ supplicium appellant. Qua in re singularem tuam, Balduine, historiæ scientiam, tâquam in speculo nobis cognoscendam præbes. Nam si quod esset ἀμαρτυρία μητρονικου, qualia nonnunquam apud optimos & præstantissimos quosque scriptores eruditi viri deprehēdunt, dignus aliqua fortasse excusatione lapsus ipse tuus videri posset. Verùm istud tuum in historia Romana peccatum, tantum, tam ridiculum, ac tam absurdū est, ut qui illud animaduernerit, nunquam dubitarit summam in te historiarum omnium ignorātiā esse profiteri: cū quidem Antiquitatum Romanarum prima hæc quasi elementa esse cōstet, Portia & Sempronia legibus, civiū Romanorum corpora vetusto cruciatuum genere exempta fuisse: Rotæ supplicium ne homicidis quidem & grassatoribus cōstitutum fuisse. Calumniatores autem vbinam gentium tanto ac tam acerbo supplicio cruciatos fuisse legimus? Tametsi cūm

istud te existimasse video , vehementer equidem mirari soleo , quòd non accuratius tibi ab ista calumniandi consuetudine temperes , quam in tuis scriptis perpetuò retines. Verùm hæc quidem de iis flosculis , quibus optimos tuos libros exornare consueuisti hætenus. Ex istis enim perpauca quæ à me tanquam exempli loco prolata sunt , summam tuam historiarum scientiam , tanquam ex vnguibus leonem cognoscere licebit.

Pauca nunc de reliquis tuis libris dicenda sunt , ac primùm de eo quem aduersus Duarenum Iurisconsultum aliquot ab hinc annos scripsisti: in quo quum alia complura, tum verò in primis illud reprehendi solet: quòd quum Duareni aduersus te accusationi respondere instituisses, vesana quadam & prodigiosa, & ante hoc (vt opinor) tempus inaudita ambitione mentiri ausus est, Omnes totius Europæ Iurisconsultos Christianos ad causæ tuæ patrocinium ac defensionem accurrisse. Librũ enim illum, quem te & scripsisse & tuis sumptibus imprimendũ curasse constabat, hoc titulo inscripsisti, RESPONSIO CHRISTIA-

NORVM I V R I S C O N S V L T O R V M
 A D F R A N C I S C V M D V A R E N V M.
 In quo non tam falli crimen & calumniam,
 cui Rotæ suppliciū imponis : quàm Thra-
 sonicam quandam & prodigiosam atque
 inexplebilem inanis gloriæ cupiditatem
 omnes admirati sunt , quòd te vulgo per-
 suasurum putaris , Christianos Iuriconsul-
 tos omnes (nā in indefinita vniuersalis vim
 obtinet) Balduini cuiusdam patrociniū
 ac defensionem suscepisse : vt qui librum
 illum viderent , repentiè magna quadam
 illius hominis admiratione commoti, quæ-
 rerent , Ecquis tandem Balduinus ille est,
 quem tot vndique Iuriconsultorum ca-
 teruæ defendunt ? vt mihi certè libello isto
 tuo nō secus facere voluisse videaris, quàm
 Psapho ille nescio quis in Lybia fecisse suis
 auiculis narratur : qui cū isto eodem quo
 tu quærendi nominis morbo teneretur,
 diuinitatis etiam famam captaret , aliquot
 aues vocales & sermonis humani dociles
 cepit, quas hæc verba sonare docuit. M A-
 G N V S D E V S P S A P H O : quibus tandē
 dimissis , Lybes commoti Psaphoni rem
 diuinam, tãquam deo alicui , facere cœpe-
 runt

runt. Itaque huc illa verborum ornamenta pertinent, quæ tu, ô tragica simia, in illo tuo libello Iurisconsultos illos Christianos de te proferre docuisti. *Obstupuimus Duarene, cum sensimus in quem virum (id est Balduinum) ista diceres: pag. 123. Item pagina 144. Nullum tali viro in hoc orbe putas patere asylum, quem certatim inuitant & clarissimæ civitates, & amplissimi Principes? Quæ cum ab hominibus imperitis legerentur, metuere profectò quidam incipiebāt, ne quod nouum in Germania bellum propter istud Principum de Balduino obtinendo certamé exoriretur. Ex eodem genere illa sunt in Cōstantini tui præfatione: *Quum nuper in conuentu Principum Vormaciensi essemus. Nam qui tuæ consuetudinis imperiti hæc legunt, medium te Vormaciæ inter ipsos Principes celsissima aliqua in sede in ipsis aulæis consedisse arbitrantur: cum tamen non maiorem hac verborum iactatione vtendi occasionem haberes, quàm muliones, aut culinarij Principum seruuli, qui æquè vt tu, Vormaciensi Principum colloquio, in triuis & quadriuis circuncursantes, interfuerunt.**

Sed longiores hísce in rebus sumus. Video enim quid responsionis afferre cupias : superiores illas ineptias tuas præteriti temporis inscitix cōdonandas esse: nunc autem longè aliam grauitatis, doctriñæ ac sapientiæ tuæ accessionem factam esse. Itaque de te non ex superioribus annis, sed ex præsentis temporis sapientia iudicandum nobis esse. Placet conditio, mi Balduine: sumamus librum illum tuum optimum quem nuper admodum nobis edidisti: quémque hoc splendido titulo exornasti: DE INSTITVTIONE HISTORIE VNIVERSAE, ET EIVS CVM IURISPRVDENTIA CONIUNCTIONE. Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus? an non quum istas inscriptionū ampullas proiicis, metuis ne quis nascutus illud eiusdem Poetæ insufurret: Parturiunt mōtes: nascetur ridiculus mus: aut illud in eandē sententiã, ὠδινερ ὄρεσθ. ζευς δ' ἐφοβεῖτο. τὸ δ' ἔτεκεν μῦθον. Sed ad rem ipsam veniendum est. Primum omnium, mi Balduine, velim mihi familiariter & extra contentionem omnem respondeas: quo tādē animi tui morbo factum sit, vt cūm Iuris ciuilis

Interpretandi prouinciam susceperis, profitearis, sustineas, quod onus alij omnes eruditi & prudentes viri Ætna grauius esse queruntur, tu tamen, tanquam quidam *παντοδ'αής δ'ημόκριτος*, aut Trimegistus aliquis Mercurius de cœlo delapsus, vniuersam te humani generis historiam, inde vsque ab orbe condito ad nostra hæc tempora complecti posse profitearis? nihil iam de ingenij tui acumine, nihil de Latinæ orationis facultate, nihil de industria dico tua: tibi summum ingenium, summam eloquentiam, summam denique industriam largior: potesne, quæso, duo ista disiunctissima longissimèque diuersa tum historici vniuersi, tum Iurisconsulti munera sustinere? Deum immortalem, ecquodnam tuum ista in re iudicium est? Si Iurisconsultus vlla se in historia exercere debet, in qua tandē potius id debet facere, quàm in ea quæ ad suam Spartam (vt dicitur) exornandam, id est ad Iurisconsultorum dignitatem amplificandam attinet? Annos iam amplius quindecim historiam nobis polliceris: nullus est libellus tuus, in quo nō pollicitationē illam tuā millies inculces atque renoues. Tam
 multa

multa apud Ciceronē, Gellium, Fabiū, Senecam, Valeriū & alios veteres de Iuriscōsultorum Romanorū institutis, consuetudine, rationibus sparsa sunt: quis hæc collegit? quis vnum in libellum coaceruauit? quis Latini sermonis elegancia cōcinnata, studiosis legenda proposuit? Tūne, mi Balduine, qui flosculos illos ne odoratus quidem vnquam es? an potius is iurisconsultus, cuius nonnulla tam acerbè, tam contumeliosè, tam petulanter in libris tuis insectari audes: cū tamen tam multa ex illius commētariis ad verbum tuis in libris transcripta pro tuis impudenter edas? An non eius Iurisconsulti qui suas nobis non iuris ciuilis, sed vniuersæ historiæ pandectas ebullire solet, potissimum munus fuit, docere; Quodnam olim Iurisconsultorum munus fuerit: Quibus illud honestum ac plenum dignitatis nomen vsurpare liceret: Ecquanam ratione illa tanta dignitas quæreretur: Quæ Iurisconsultotum auctoritas Romæ fuerit, quo in loco, quo tempore, quóque modo & via suos discipulos docerent. Horum in tuis libris, ne tenuissima quidē suspicio est. Verūm hæc omitto. In
 histor

historia Iuris ciuilibus nihil obseruasti, quod tamen potissimum eius quam profiteris artis munus fuit. At in aliis historiis omnibus, nihil est quod non scripto quodam tuo propediem edendo comprehenderis. Quid? ullane historię pars est quę arti tuę propinquior sit, quàm ea quę vulgò Antiquitatum Romanarum appellatur? Id est, de magistratibus populi Romani, de iudiciis, comitiis, legibus, auspiciis, sacerdotiis, quos locos vides nostris temporibus à Gruchio, Manutio, Sigonio, Hotomano, Onufrio, & aliis eruditis viris tractatos esse: à te verò quando tandem vel minima ex parte contactos? contactos dico? imò verò per somnium tantummodo conspectos? Me certè, Balduine, tuę istius arrogantię dicam an stultitię piget, pudetque. Quindecim iam anni sunt, ex quo nobis assiduè nescio quam mirificam historiam pollicitaris. Omnes qui hæc audiunt, tuamque ingenii præstantiam non norunt, spe quadam & expectatione insignis alicuius scripti commouentur. Nuper cùm eius historię præmium (quę Prolegomena vocas) nobis dedisti (quibus si reliqua pars peræq

peræqua proportione respondeat, Augustini certè aut Bartoli scripta superaturus es) cùm, inquam, boni quidam viri ea prolegomena tua legissent, memini nonnullos fuisse, qui te citharœdi illius similem fuisse dicerent, de quo scribit author Rhetoricorum ad Herennium, qui quum prodiisset optimè vestitus, palla inaurata indutus, cum chlamyde purpurea coloribus variis intexta, & cum corona aurea magnis fulgentibus gemmis illuminata, citharam tenens exornatissimam auro & ebore distinctam, cùmque magnam populo commouisset iis rebus expectationem, repente silentio facto, vocẽ emiserat acerbissimam cum turpissimo corporis motu: vt quo melius ornatus & magis fuerat expectatus, eo magis derisus, contemptus atque abiectus fuerit.

Sed vtrum illi rectè an secus de te iudicent, operæ precium est ex re ipsa cognoscere. Nam initiũ optimi libri tui est huiusmodi: *Conditi à Deo sumus, & collocati in hoc mundo, tanquam in amplissimo quodam amphitheatro, primum vt spectatores, deinde vt actores, atque etiam vt indices quodammodo simus.* Nimirum

rum hoc illud est quod vulgò dici solet, ἀρχὴς κακῆς τέλει κακόν. Quàm turpe gubernatori, præsertim de arte glorianti, soleat esse, si in ipso portu impingat: nequaquam te, Balduine, latere arbitror. Cur indecores, inquit ille, in limine primo, deficiamus? At hîc quàm turpia in ipso limine ac vestibulo tuo peccata reprehendantur, vide: primum quòd actores in amphitheatro colloces, cùm amphitheatra gladiatorib. potius, aut venationibus, quam ludis scenicis pararentur: neque actores in ipso teatro, sed in scena ac pulpito suas agere partes solerēt. Præterea, quòd spectatores diuersos à iudicibus cōstituas: imò verò eòsdem iudices appellas, quos prius actores nominasti. Mihi crede, mi Balduine, cùm in portu tam turpiter nauē impegeris: vix quemquam in ista longa quam instituisti vniuersæ historiæ nauigatione vectorē reperies, qui se tibi in altum nauiganti concedere audeat. Eiusdem modi proœmium fuit alterius cuiusdam libri tui quem tu de lege Voconia & Papia inscripsisti: vbi ita scribis. *Quo magis considero Iurisprudentiæ conditionem, tanto magis sentio historicam, quàm aut Dialecticam*

*cam au Rhetoricam διαίρεσιν ſiue ἀνάλυσιν eſſe
 neceſſariam. Quis enim vnquam fando au-
 dierat, hiftoricam διαίρεσιν aut ἀνάλυσιν, ante
 illum tuum librum editum nominari? quis
 eaſdem methodos vnquam antea Rheto-
 ricas appellari audierat? Verùm hoc in te
 Dei ſummi iuſtum iudicium fuit: qui cùm
 eruditi hominis de optimo iuris interpre-
 tandi genere diſputationẽ, in qua metho-
 dos illas explicarat, & quam eruditiffimi
 quique Iuriſconſulti ſumma conſenſione
 comprobarant, quod acerbitatis inuidiæ-
 que tuæ virus fuit, ferre non poſſes: eam
 ſolus vituperare, quàm cum aliis eruditis
 viris laudare maluiſti. Neque enim cuiquã
 ignotum eſt, quorſum illa tua ex abrupto
 inchoata præfatio pertineat: neque verò is
 quem antea ſignificauĩ, non & de illo & de
 aliis præterea nonnullis librorum tuorum
 locis quibus tu eum laceſſis, certior factus
 eſt: qui ſi vnquã diuturna patientia fractus
 ſuos in te aculeos contorſerit, nã tibi iſtam
 verborum iactationẽ excutiet: quamquam
 vt ipſe quodam loco ſcribit, nunquã iſtius-
 modi ſimioli, qualem te eſſe agnoſcimus,
 ita illi ſtomachum mouebunt, vt eos re-
 ſponſi*

sponsione vlla dignetur. Sed iam ad præclara illa tua prolegomena redeamus. An cum de vniuersæ historiæ institutione tantum volumê edicturus esses, nunquam tibi in mentem venit, breuiter & dilucidè quid esset historia definire? Deinde eius vel partes vel species certa quadam diuisione explicare? Nam de definitione quidem nullum in ista tua farragine, vel tenuissimum vestigium extat. In extremo autè de diuisione sic scribis: *Quid igitur nunc dicimus? Soleo dicere historiam primùm esse sacrã & breuem: deinde sacrã ciuilem & diffusã: postremò barbarã & horridã videri. Hanc enim diuisionem tripartitam mihi præscribo: deinde singulis partibus subdiuisionem tripartitam subiicio: ut iam nouẽ partes sint, iterùmque singulas in tres subseco, & 27. efficio.* Hæc quælo, Balduine, vtrum irridendi lectoris causa, qui libri tui indice commotus eum emerit: an verò risus potius omnium in te excitandi gratia scripsisti? Nam si hanc potius diuisionem quàm ægri veteris somnium, aut ænigma quoddam Bœoticũ esse putas, næ tu perspicuè in ista hominis figura elephanti te corio lectum esse demonstras.

Iam

Iam verò de ordine istius postremi libri tui quid dicam? in quo siqua certa ratio, siqua rerum series obseruata est imò nisi eadem rerum omnium confusio ac perturbatio retēta est, qua tu aliis in omnibus scriptis tuis vti soles, nisi, inquam, farrago, vel potius colluuiēs quædam sit locorum passim ex variis scriptoribus, nullo iudicio desumptorū: volo mihi Mineruam ipsam quæ sapientiæ (vnde ordo nascitur) dea nominatur, iniquam infestamque esse. De quo tamen, si mihi credendum non putas, arbitrum tibi honorarium dabo, vel ipsum Georgium Cassandrū doctissimum virum, & in Dialecticis exercitatissimū: quoniam iam te (vt audio) in ipsius amicitiam insinuaſti. Eum, inquam, doctissimum virum tibi iudicem fero, quem, vt opinor, tanquā tibi ob nimiam erga me suam beneuolentiam suspectum, nequaquam reiicies. At enim Cassandrum dices de te hoc pro testimonio dicturum, te historicos veteres quamplurimos legisse, non modò sacros & ecclesiasticos, verumetiam profanos: præterea scriptores Theologos percurrisse: Iræneum, Augustinum, Ambrosium,

Hieronymum , Tertulianum & reliquos. Esto: quid tum postea? continuóne tibi ad vniuersam historiam conscribendam idoneus videtur is qui multa multorũ scriptorum volumina perlegit? Vetus est , Balduine, & verum illud, cum de alio quouis scribendi genere , tum præcipuè de historia: **SCRIBENDI** rectè sapere est, & principium , & fons. Itaque Polybius scriptor, meo iudicio sapientissimus, testatur maximam & difficillimã partem historici operis esse , rectè & sapienter de aliis iudicare. Fuit superioribus annis in Germania , & post aliquandiu in Gallia , Nigonius quidam, homo nihilominus quàm tu celebris: cæteró qui memoria planè prodigiosa: nullum apud Bibliopolas sinebat esse librum, quin cõtinuò euolueret. Idcirco tamen aptus ad historiam conscribendam videbatur? Nihil profectò minus. Quid ita? Quia iudiciũ in eo, item vt in te , Balduine (apertè ac liberè tecum agam) desiderabatur? Itaque cum in auditorium suum prodiisset, & suggestum ascendisset, risum omnibus cõmouebat: cum tamen idem talem Bartolum , Aristotelem , Galenum, Platonem

nem, Petrum de Bella pertica, Augustinũ, Ciceronẽ, Panormitanũ, Plinium, Cælium Rhodiginum, & alios innumeros plenis buccis detonaret: idque tanta confidentia, vt sæpenumero paginas ex illorum scriptis integras memoriter pronuntiaret. Ex eodẽ genere fuit alter quidam Iurisconsultus celeberrimus, qui & ipse superioribus annis in Germania docuit: nullus est in Bartolo, Baldo, Alexãdro, Panormitano, Iasone, & aliis vestris doctoribus locus tam abstrusus, tam recõditus, quem ille non in promptu habuerit. Legit etiam diligētissimè Augustini, Ambrosij, & aliorum Theologorum commentaria. Quid? continuõne tamen aptus ad conscribendam historiam videbatur? nihilomags quam tu, mi Balduine, qui quemadmodum ille de vxore sua (si bene memini) Margarita: sic ipse de te, tuisque factis etiam domesticis perpetuò tuis in scriptis mētionem facis: quod quàm ineptum ac ridiculũ sit, nemo vel mediocri prudentia præditus ignorat: licetque id tibi, vel ex Fabij Quintiliani præceptis cõdiscere. Itaque Iurisconsultus ille πολυίσωρ, ea præstantia iudicij erat, vt cùm Tubingæ

ius ciuile doceret, & montem quemdam oppido propinquum, auroræ, qua ex parte Bibliothecam habebat, oppositum animaduertisset, Principem repente adierit, & vel eum montem statim excindi, vel sibi missionem dari postularit: Basileam autem cum ex Gallia profugus, mulo suo insidens, ingressus esset, totamque urbem diu oberans, Germanicæ linguæ imperitus, Ciconiæ cauponam reperire non posset, vnumquemque obuium hac voce compellaret, *La cicongne*, ciconia, πέλαιγος: qua de causa cum à puella quadam, quid ille cuperet suspicante, ad Syluestris cauponam perductus esset, confirmabat se puellam quæ Latinè aut Grecè intelligeret, in publico reperisse. Simillima profectò tua, Balduino, in historiis cōficiendis ratio futura est. Eadem enim te ingenij iudiciique præstantia præditum esse video, qua illi πολυίσορες fuerunt. Quòd si tibi aliquam à me hac in re fieri iniuriam, existimas, volo tibi huius meæ sententiæ clarissimum documentum ac testimonium proponere. Nam per Musas te omnes quibus tamen infestus videris, rogo ac percontor, ecquænam tandem illa
tanta

tanta vel stultitia, vel bestialitas tua fuit, cum in præfatione tui de legibus xii. tabul. libri, pag. 30. scripsisti: legatos populi R. qui in Græciam ad leges petendas proficiscebantur, recte facturos fuisse, si ab Italia in Græciam traicientes iter per Massiliam (quæ in Gallia prouincia est) fecissent. Eam enim ciuitatem optimarum tunc legum laude & gloria floruisse: vellẽ, inquis, *etiam togati obiter Massiliam nauigassent. Habebat ea senatum & leges &c.* Quid? vline vnquam post homines natos quantumuis stulto, stolido, stupido mortali, tam absurde loqui in mentem venit, vt quæ ciuitas procul a tergo posita, atq; amplius ducentis milliaribus remota esset, eam tamen in via positã, atque obiter visendam diceret? An non hoc vnum, Balduine, stuporis ac vecordiæ tuæ satis magnum argumentũ est? Tu mihi nescio quam ab orbe condito historiam tot iam annos pollicitaris, & vsque eo regionẽ ac geographiam imperitus es, vt Massiliã in mari Ionio positam existimes? O Philippe Melancthon? vbi tua mens, vbi tuum consiliũ fuit? cum viuo Balduino tanto historico, geographo,

& polyhistoræ , perpetuæ historiæ descriptionē suscepisti. Me certe amentia istius tuæ, Balduine, vehementer pudet: tuorum verò non seruulorum , sed magistrorum, Ioānis Veteris, Michaelis Fabritij, ac simiorū eiusmodi sanè miseret : qui cum operam, nomen , pudorem denique tibi suum ad istos tuos libellos diuulgandos addixerint, vbi tua ista tam auilia deliramenta patefacta audierint, præstigias tuas detestabuntur : amētiam verò suam deplorabunt: qui cū opinione quadam Historicæ doctrinæ tuæ adducti, & iactationum tuarum fumis effacinati, tantum tibi in se potestatis atque imperij tribuerint , nunc te Asini illius Cumani simillimum esse agnoscēt : de quo in fabulis narratur, quòd cum abrupto loro in siluam profugisset , ibiq; repertum forte leonis exuuiū induisset , late per omnem illam viciniam , quæ leonē nunquam viderat, formidabili incessu , leonis ferocitatem imitans, aliquantum temporis vagabatur, ferasque omnes miserosque Cumanos territabat : vsque dum aduena quidam qui & leones & asinos sepe alios viderat, forte illac præteriens ex auriculis promi-

nentibus, aliisque indiciis asinum agnouit. quem cum arrepto fuste male multatum ad dominum reduxisset, Cumanis stultitiam suam agnoscentibus pudorem simul ac risum commouit. Licet etiam ex tuo De historia mundi libro, historicæ sapientiæ tuæ aliud argumentum proponere. *Deus* (inquis , pagina 203) *condidit mundum* *quatriduo* : *Et res inanimatas (nempe infrà lunã)* *discerno abs superioribus.* Sed cùm hæc crearentur, *illas quoque compositas esse audio.* Item 207. *Mensis autem quo Deus mundum condidit nostro Martio respondet.* *Olim Romani vrbis suæ natalem Parilibus celebrabant A. D. XI. C. AL. M. A. II.* nos mundi natalem nunc multo magis obseruemus. Item pag. 209. *De hominis creatione videamus.* *Constat is corpore Et animo: corpus ex humo Deus affinxit: deinde animum illi inspirauit.* Equidem hîc non minus obstupesco, quàm cùm intueor mundum: sed aliquid tamen delibandum est. *Corporis fabricam multi scitè descripserunt: mitto eos qui imaginati sunt quamdam similem faciem in luna.* De hominis animo quid dicam? Hæc Balduine, cùm in optimo libro tuo leguntur, nemo est quin exclamet, Euge, euge Lysiteles: iam palmam feres. Hæc enim vniuersæ historiæ

tuæ specimē est: hi sunt flores quos ex tam multis historicis & scriptoribus antiquis decerpisti. Hæc est celsitudo speculæ in quâ ascendere te cupere scribis, vt vniuersum inde mundum & omnium ætatum mortales despicias. At quid dico speculā? Tu verò nos longè in altiore, nec minus calidum locum ineunte scilicet hyeme reuocasti? Sic enim pagina 18. scribis: *Quid si iam dicerem historiam collocare homines in globo solis?* Papæ, non equidem posthac mirandum erit, si lunaticus nobis appareas: qui cùm in solis globum historiæ mundi conficiendæ causa conscendere velles, à luna, (per cuius globum, sicuti Legati Romani per Massiliam, præteribas) tanquam alter Endymio, pro amasio retentus sis. Itaque lunatico afflatu magnus deæ Sacerdos incitatus, de sublimi & excelso loco hæc nobis oracula paucis post versibus fudisti. *DICO DIVAM Historiam templo etiã quodam esse dignã: Vera rerũ siue pictura, siue scriptura esse colendam.* Præclaram verò & dignã Ecebolij discipulo sententiã: qui quæ templa Christiani passim in Gallia audiendo verbo Dei postulant, ea diuæ suæ historiæ ædific

ædificanda censet: nimirum vt ipsi quoque statuã proximè diuæ Historiæ simulacrũ, non tantũ extrinsecus deauratam, sed (vti Græcia olim Gorgiæ Leõtino statuit) solidam ex auro collocemus: ad eãque thura & odores incendamus. Quæ, malũ, ista tanta Balduine, barbaries tua est? tantũne Cyclops ille, synapostata tuus Durantius, siue Villegaignoius, feritatis, tantũne immanitatis ex illa sua Antartica Barbarie reportauit, quantum in istis tuorum verborum portentisprehendimus? templa nos diuæ Historiæ constituemus? Hæc nimirum illa sacrosancta Theologia est, qua tu nuper Principem quemdam initiare conatus es, religionem non ex sacris Prophetarum & Apostolorum literis, sed potius ex antiquitatibus Ecclesiasticis, in quibus multas nobis relictas ceremonias legimus, constituendam esse: non à concionatoribus quibusdam ecclesiæ Parisiẽsis, quòd nimium iuuenes sint, vnus etiam ex illis auditor in iure tuus aliquando fuerit, sed à magnis quibusdam viris apostatis, quos Colonia & Maguntia deducturus esses, reformandæ Ecclesiæ rationem expe-

tendam esse. Hinc illa in isto tuo libro nota sunt, pagina 109. *Affirmare verò, quod bonis nuper principibus respondi, rursus non dubitabo, si quis in illa memoria, ut oportet, versetur, optimam ex ea repeti posse definitionem earum de religione controuersiarum, quæ orbem nostrum concutiunt: tantòque propterea magis doleo, tales quæstiones, quæ tantum nunc dant turbarum, ad illud placidum antiquitatis tribunal non reuocari, sed ab imperitis tanquam pueris confuse misceri.* Deus tui, tuorumque liberum miseretur, Balduine, miserrime: qui supplices piorum Gallorum postulationes de constituenda religione vocare audeas, *QUESTIONES* quæ tantum nunc dant turbarum: qui adolescentes doctissimos, modestissimos, tam multa, tot iam annos pro Christo nomine perpeffos: imperitos pueros appelles. Nos certè, quàm verum illud sit Apostoli, de apostatis & defectoribus clamantis, Horribile esse incidere in manus Dei viuentis: vel ex hoc vno tuo scripto perspicere possumus. Sed iam ad cætera pergamus. Veniendum enim est hoc tempore ad alteram optimi libri tui partem, in qua de Iurisprudentiæ cum historia coniunctione & quasi cognatione differis

differis. Mira enim tua in ista disputatione non dico contentio, sed profectò bilis, & aduersus eos quibus vereris ne tuum istud iudicium probeiur, iracundia est. Verùm in ista tamen vel contentione, vel iracundia tua, argumentum saltem aliquod afferre debuisti quo nobis paradoxũ illud tuum probares. At in verbosa ista & tortuosa disputatione tua, nihil planè nisi merã bilem video. Quanquam, vt rem ipsam extra disputationem tuam consideremus: Duplíciter mihi disputari videtur posse de vniuersa historia cum iuris studio coniungenda, Vtúmne necessariò, an verò vtiliter tantùm coniungenda sit? Nam quod ad populi Romani historiam attinet, cùm ius ciuile vestrum pop. Romani fuerit proprium, dubitari non potest, quin bonæ ipsius partis cognitio futuro Iurisconsulto planè necessaria sit. Itaque tuum erat, qui nobis historiam tantoperè commendas, eam partem primo loco tradere: & de iudiciis saltem ac magistratibus populi Romani aliquid conscribere. Verùm quominus hoc vsque adhuc præstiteris, & Gruchii, Manutij, Hotomani, Sigonij qui magistra

gistratus Romanos expoposuerunt, errores refutare potueris, otij te fortasse penuria impediuit.

Aliarum autem gentium historia, veluti Ægyptiorum, aut Lacedemoniorum, aut Hispanorum res gestæ, ecquidnam obsecro cum iure vestro ciuili commune habent? cur in iuris Romani studio eam cognitionem desideras? Vsque eóne angusta tibi videntur Pandectarum tuarum latifundia, vt eorum finibus tui se ingenij amplitudo continere non possit? Vsque eóne facilis tibi videtur Iustinianearum rhapsodiarum interpretatio, Antiquitatum præterea Romanarum cognitio, vt quæ ab orbe condito per vniuersas terrarum oras ab vllis vnquam gentibus facta sint, Iuris consulto cognoscenda esse affirmes? An non tibi tanto historiographo illud in mentem venit, quod summus historicus Xenophon in Pædia Cyri scribit, ἀδύνατον πολλατέχνων ἀνθρώπων, πάντα καλῶς ποιεῖν; aut verò illud in scholis vestris iactatum, Eum qui duos lepores vno tēpore insequitur, vtroque frequenter excidere? Verùm ecquidnam, quæso, ad Iuris Romani cognitionem

nem adferre adiumentum possunt, vel Herodoti, vel Thucididis, vel Pausaniæ, vel Iosephi conscriptæ de Ægyptiorum, Græcorum, Iudæorum, Lacedæmoniorum, Pœnorumq; rebus historiæ? Videamus nunc an hæc eadem quàm profiteris, vniuersæ historiæ cognitio futuro Iurisconsulto utilis sit. Nam si vtilitatem ad hominem ipsi referas, id est si vtilem appellas, quæ homini in qua insit, multas ad res vsui esse possit: id verò nemo, nisi planè mente captus, negauerit: quippe cum vel ipsa medicina, astrologia, & musica, pictura, imò etiam palestra vsui multas ad res Iurisconsulto esse possit. Si autem vtilitatis rationem ad Iurisprudentiam Romanam referas, quasi vniuersæ historiæ cognitio faciliorem ad Iuris Romani intelligentiam adiutum patefaciat: vide, mi Balduine, ne hoc non tam facilè hominibus eruditis, qui Iuris ciuilis & præsertim librorum Iustiniani difficultates non ignorant, quàm pueris & imperitis persuadere possis. Quòd si qua extrinsecus disciplina ad Iustiniani libros intelligendos accersenda esse videatur, dicam quod tibi fortasse mirum videbitur,

medic

medicinæ profectò mihi studium videtur
 ad totum, De edicto Ædilitio, tractatum
 intelligendum vtilius esse, quàm rerum
 ab Indis aut Ægyptiis gestarum cognitio.
 Sed quid nos inepti vel de historia, vel de
 medicina garrimus? Dialecticam, Diale-
 cticam, inquam, Balduine, longè magis
 Iuris studiosis commendare debueras: si-
 quidem quantum in ea præsidij atque ad-
 iumenti situm esset, vnquam intellixisses.
 Tu verò cùm neque vllam vnquam iuris
 ciuilis partem vel mediocri artificio tracta-
 ris: cùm scripta tua nihil aliud sint, quàm
 vel ex Brechtani præceptotis tui, vel ex
 aliorum libris emendicatæ, suppilatæ, suf-
 farcinatæq; rhapsodiæ: quemadmodum
 vir doctissimus Antonius Contius sæpe
 iam suis in libris testatus est: adeone alic-
 nus à sanitate, adeò tenuitatis tuæ oblitus,
 adeò imperitiæ tuæ immemor fuisti, vt vni-
 uersam te historiam scripto aliquo com-
 plexurum profitereris? eamque diceres
non solum utiliter, verum etiam necessariò cum
Iuris prudentia cõiungendam esse? Item pag. 106.
alteram ab altera contineri, & suis libris tanquam
finibus includi. Item 104. illam coniunctionem

*tam esse necessariam, quàm varias corporis indi-
uisi partes aut membra diuelli, neque possunt, ne-
que debent: adeò vt statuere non potueris plúsnē
lucis historia ex Iurisprudentiæ libris, an Iurispru-
dentiæ ex historicis monumentis accipiat.* Quæ
quidem ita abs te scripta, mihi crede, si
fortè in virorum prudentium oculos in-
currant, verendum est, ne vel Arcadiæ
pecuaria rudere dicant; vel veteri Iuris-
consultorum tuorum prouerbio, te ex po-
testate exiisse, atque ad agnatos & genti-
les deducendum esse confirment.

Verùm hætenus meo me, Balduine,
tui admonendi, siue mauis obiurgandi in-
stituto satisfecisse arbitror, neque enim
istius libri tui vitia, quæ infinita sunt, per-
sequi, sed pauca quædam quasi exempli
loco tibi indicare, mihi ab initio proposi-
tum fuit. Non enim mihi Herculis in ex-
purgando Augiæ stabulo vires sumo: quod
tu fortasse in vniuersa historia contexenda
fecisse videri possis. Duabus tantùm de re-
bus breuiter te & amanter in hac Epistolæ
meæ clausula admonendum puto: quarum
vtraque tibi profectò plurimum ad illud
institutum tuum adiumenti allatura est.

Prior est, vt deinceps Latini tibi sermonis facultatē aliquā mediocrem saltem compares, ne semper illa abs te audire cogamur: *Ac quidem alioqui abs Aristotele & abs Constantino audio olim præclarè quidem aliquando dictum fuisse: nisi si alioqui meminissem me aliquando apud Platonem legisse quandoquidem alioqui nos abs diua Historia in globum solis (sicuti Strepsades abs scarabeo) in nubes extollimur.* Quæ etiam dum in tuis prælectio- nibus pronuntias, ita mentum, malas, totum denique os tuum distorques, vt vel nucem, (quemadmodum olim de Sexto Penario dictum est) frangere velle: vel san- nio quidam qui scloppo tumidas intendat rumpere buccas, esse videaris. Qua de causa memini fuisse non neminē, qui cūm te fortè Heydelbergæ docentem audisset, Doctorem te nucifrangibulum appellarit. Et profectò, & de stylo ac genere scriben- di tuo illud vnum dicam, mirum mihi vi- deri solet, quamobrem **A B S**, tibi præpo- sitio, vel illa coniuncta **N I S I S I** adeò placeat, vt in iis libris quos aliquot ab hinc annos edidisti, neque **A**, neque **A B**, neque **N I S I** præcisè: sed vel **A B S**, vel **N I S I S I** coni

coniunctè perpetuò legatur. Vt iam hic sit apud multos styli tui tanquam index: qui quoties mirificum istud A B S, tuis in libris legunt, risum continere vix possunt: præsertim cum oris tui vægrandem illum hiatus cogitant, quasi prætereuntibus muscis insidieris: aut pro manducca locare te Parisiensibus vellis. Alterum de quo te etiã atque etiam monendum puto, non minus ad laudem aliquam ex scriptorum labore comparandam pertinet: nimirum vt artem aliquam addiscas, quæ te certum in scribendo ordinem seruare, & posteriora prioribus quasi membra membris aptè ac dispositè componere doceat. Iubet enim Plato (vt in Phædro legere potuisti) orationes nostras instar animalium habere: vt neque sine capite sint, neque sine pedibus, sed & media habeant & extrema inter se congruentia, omnique ex parte consentientia: cuius contrarium vitium Horatius in illis notissimis versibus designat: Humano capiti, &c. Tu verò vsque ad hoc tempus ita scriptitasti, vt tibi satis esse videretur, bullatis si tibi nugis Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo: quemad-

D modum

modum ille ait : & Typographis farragines vndique corrasas mittere. Quod si quia vel mihi non credis , vel vitia tua audire non vis , indigneris , insultes , scriptóve me aliquo virulento , quasi tuarum laudum inuidum insecteris , & contra religionis Christianæ præceptum pro bono malum rependas : si denique quod initiò ex Salomone posui , irrisorum & improborum consuetudinem imitans , ad conuitiandum te & Bacchandum contuleris : quemadmodum in illo tuo contra Duarenum libello fecisti : cùm ego te pro deplorato habebo , tùm quod veteres de desperatis ægrotis fecisse legimus , in publico te deponam : & omnẽ morbi tui rationem scripto aliquo non infaceto (quod ab amico quodã tuo tibi iam pridem paratum est) obuiò cuius explicabo : vt omnes intelligant , non amicorum tibi studia , consilia , cohortationes : sed temetipsum tibimetipsi duntaxat defuisse.

Eiusd

E I V S D E M A P P E N D I X,

*qua nouis Balduini Balaamitæ calum-
nijs respondetur.*

AE C tibi, Balduine, scripseram, & iam pridē mittere instituerā, cūm mihi forte furiales quosdā libellos tuos videre contigit, in quibus tanquam alter Balaam, maledicus mercenarius, à Canonicis Parisiensibus conductus, rabiose in optimum quemque Dei & ecclesiæ Christianæ ministrum debaccharis: ac præsertim in virū cum omni liberali doctrina politissimum, tum etiam vera pietate insignem, Theodorū Bezam: qui si me audiet, neque te responsione vlla dignabitur, & Diabolo te patri ac domino tuo, cui totum te mancipasti, cruciandū ac vexandum relinquet. Satis enim tuorum te scelerum, satis apostatiæ tuæ, & impietatis, & sexies iam mutatæ religionis, satis eius abiurationis quam nuper apud Louanienses tuos publice ac solenniter fecisti furia cruciant: satis te ludibriū sacrosanctæ Cœnæ ad quam toties detestandum istud rostrū tuum admouere ausus es, vlciscitur.

Neque dubium est, quin lepra ista spiritua-
 lis tua, non vsque eò te stupidum reddide-
 rit, vt non sæpe in animo & conscientia tua
 sentias, quod superius tibi denunciaram.
Horribile est incidere in manus Dei viuentis. Nam
 ista quæ te agitat animi rabies, desperatiõis
 propinquæ prænuntia, manifestum diuinæ
 in te iræ testimonium est: cum tanquam
 alter Ajax furore amens, & spumas in ore
 agens, lapidibus obuios quosque, quamuis
 nihil de te cogitantes, insectaris. Quid,
 malùm, aut tibi, aut Iululētis istis tuis man-
 cipiis magistro Ioanni Veteri, aut Michaeli
 Fabritio, cum eo Iurisconsulto negotij fuit,
 qui vestrum antehac nomen nunquã au-
 dierat? quem tamen nihil quicquam de
 vobis cogitantem sed vocationi suæ placi-
 dé & quieté inseruientem rot iam contu-
 meliis & furialibus libellis insectati estis?
 Eius ego honestissimũ nomen neque ster-
 coreis istis nugis vestris tractandis cõtami-
 nabo: neque pluribus verbis contra tam
 ieunas ac frigidas calumnias defendendũ
 suscipiam. Vestro vos Diabolo, patri ac do-
 mino Baalamitarum, vexandos & laniãdos
 relinquam. Verbum tantum illud Iuriscon-
 sulti

sulti illius amici mei nomine adscribam, quod tamen non tam ad vestram retellendam impudentiam, quàm ad eluendam quorundam suspensionem attinebit. Quicumque vel antehac dixit, scripsitue, vel posthac dicere scriberéue audebit, libellũ Gallicum cui titulus est, Epistola ad Tigrin Franciæ, ab illo iuriconsulto vel scriptum, vel editũ, vel typographo datũ missũmue, vel quauis alia ratione promulgatum: eum impudentissime, nequissimé, sceleratissiméque mentitum, mentiturũmue esse. Neque enim atrox illud facinus propter quod in tam multorum suspensionem adductus est, illi vnquam in mentem venit. Quod si quis ex istis delatoribus iudicio volet cum ipso contendere denuntio paratum illum semper ad causam ea de re, apud quemuis integrum atque idoneum iudicem, capitis sui periculo dicendã, fore. Iam verò, quòd tu maledicere Balaam, Parisiensũ Canonicoꝝ offa & mercede conducte, nuper sub nomine Fabritij nescio cuius fabricatus nouã calumniam es, quasi amicus idem ille meus & Athæus esset, & propter flagitium ab ecclesia excomuni-

catus, à priore schola sua exauctoratus fuisset. An non furialem tuam in tanta impudentia rabiem ac suspendiosam desperationem tibi propinquam atque impēdentem ostendis? Vbi tandē (vt ad illud primū veniam) vllum in eo *α β ε ο ρ π σ τ ο ς* argumētum deprehendisti? Cedo mihi factum ipsius vllum, quod eius sceleris indicio esse possit. Atque vt tecum ô Dialectice noster certa quadam ratione disputem: consentaneāne tibi hęc videntur? nullū esse Deū putare: & Ecclesiæ fruendæ causa septemdecim prope annos procul à patria tenuiter vitam labore suo tolerare. Nullum esse Deum putare: & , tot annos malle in summa tenuitate cum Euāgelicis viuere, quàm opibus atque honoribus in patria florentē cum idololatrīs vitā agere? Cōsentaneāne inquā, tibi hęc vocari a Dialecticis videntur, an verò repugnantia? At tu tantopere Diua Historia tua delectaris, à qua te in globum solis sublimē ferri prædicas, vt de Dialecticis ne per somnium quidē vnquam cogitaris. Audio: sed tamen antequam Historiā conscribas, condiscas censeo, neque Massiliam in itinere Græciæ Romanorum

legat

legatis fuisse positam, neque (vt alia omit-
tam) calūniatoribus apud Romanos Rotæ
supplicium cōstitutum fuisse. De quo ipso
sane quo magis cogito, eo mihi mirabi-
lius videtur, te tantopere vetere illa tua
calumniandi cōsuetudine delectari. Quid?
An non Rotæ illius supplicium & crurium
(quemadmodum scripsisti) atque ossium
tuorum contractionem cohorruiſti, cūm
integerrimæ famæ hominem & Atheum
& ab ecclesia propter flagitia eiectum, &
ex schola pulsum fuisse calumniatus es?
Quæro enim ex te, si pulsus aut excom-
municatus est, solusne tu id, an etiam sex-
centi alij rescuerunt? Lucēne illud, an in
tenebris factum est? in sylua ac solitudine,
an in ciuitate celeberrima? Ne vide quid
impudentiæ isti tuæ respondeam. Cedo
mihi tu hominem vnum in orbe terrarum,
existimationis integræ, qui hoc confirmet:
volo tibi verum id fuisse, & illum quem
ita rabiose insectaris capitis supplicio di-
gnum esse confiteri. Mihi crede, Baldui-
ne, prius quam istud probes, longe faci-
lius nobis erit te, impietatis, & incestus,
& excommunicationis conuincere. Sed

quid mirum est, desperabundum hominem, in spiritum sanctum contumeliosum, cœlum ac solem detestantem, Deo atque hominibus infestum, furiales istas voces in optimos quosque viros edere? Eiectum te, Balduino, & excommunicatum ab omnibus piis, quicumque in Gallia aut Germania tuum nomen vnquam audierunt, negare non potes. Septies his viginti annis religionem mutasti. Non sæpius fere serpentes pellem mutant. Educatus es apud tuos in Flandria Papisticè. Postea Genevæ Christianam religionem professus es: eoq; nomine aliquoties ad corporis Christi cōmunionem accessisti: inde Lutetiam profectus, Papisticum habitum recepisti. Mox Geneuam reuersus, & in Caluini contubernio, mensa, familiaritate, menses multos commoratus, iterum Euangelici nominis factus es. Postea, Biturigibus ad Papisticam idololatriam, & tanquam canis ad vomitum rediisti. Inde Argentoratum profectus, Euangelicum te professus es: cum Petro Martyre vixisti, Cœnam Dominicam, in Gallorum ecclesia, amplius decies participasti. Mox Heydelbergum delatus

delatus confessioni Gallicarum ecclesiarum, sub qua paulo ante Cœnam Dominicam duodecies sumpseras, hostis factus es, & Heshussianis te partibus dedidisti. Tãdem in Galliam reuersus, quartum Papista factus es. Horum si quid falsum, aut fictum est, oculos mihi volo eruas: aut, vt calumniatorium supplicium tuum imitemur, crura mihi suffringas. Cõsidera nunc noster quartum Papista, vter potius Atheus, & excõmunicatus habendus sit: is qui post agnitam semel Euangelij veritatem constanter in ea septemdecim annos permansit: an tu qui septemdecim illis annis, religionem pro locorum & migrationum tuarum varietate septies mutasti (nisi forte cum nullam haberes, mutari illam non potuisse disputes) Is qui sponte, vt ecclesiarum bono frueretur patriam reliquit: an tu qui nunquam nisi à carnifice coactus & vexatus profugisti. Is qui diuturnum exilium atque inopiam perpeti, quàm cum idololatriis viuere, maluit: an tu qui in media Gallia tandiu tuæ auaritiæ & cupiditati seruiens, in turpissima idololatria, tanquam lutulentus sus, volutatus es. Is qui honores sum-

mos , senatoriam dignitatem sibi à patria millies oblatã , & fortunas mediocres præ verbo Dei contempsit , ac pro nihilo putavit : an tu , qui , vt pueri nobilis pædagogiam adipisceris , pudorẽ ac religionem omnem abiecisti : diciq; Apostata , & Ecebolius , & Balaamita , quàm Hugonottus maluisti . Is qui bonis & doctis omnibus charus atque acceptus est , testimoniumq; suæ pietatis ab ecclesia sua optimum accepit , optimeq; (vt moris est) scriptum atque obsignatum : an tu quem ecclesiæ omnes , quæ in orbe terrarum habitant : detestantur : quem earum ministri , ac populares , quem denique boni ac pij omnes execratur , pro impio ac reprobato numerant , desperationi proximũ putat , & iam laqueum sibi parare , alteriusq; iurisconsulti Francisci Spiræ exitum habiturum existimãt . Quid tu ad hæc quartum Papista Eceboli ? An cum istum libellũ tuum nuper sub Fabritij tui nomine fabricabas , repente nos mutos atque elingues fore arbitraberis ? Tua tibi , mihi crede , citius mercenaria vox deficiet , cum isto , quem exorsus es , laqueo fauces tuas sacrilegas comprimes , quibus sacrosanctam

sanctam Iesu Christi Cœnam toties in ecclesijs nostris degulasti. Quid? vsque eône Deum stupidũ existimasti, vt vel blasphemias & contumelias istas non attenderet, vel sacrilegia illa tua, & sacrosanctæ Cœnæ suæ ludibrium, & filij sui redintegratũ abs te (vt Apostolus loquitur) cruciatũ aspernaretur? toties abiectæ & contemptæ religionis suæ pœnas, non repeteret? Credidistisue vos, Athei Cyclopes, qui Dei summi fulgura secure contemnitis, non hanc ipsam impietatem vestram & efferuescentem in ecclesias nostras rabiem, certissimũ esse Dei in vos tacite fulgurantis supplicium? *Fieri (inquit Apostolus) non potest, vt qui in spiritum sanctum peccarit, misericordiam consequatur. Item, Voluntariè peccantibus post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis sacrificium: sed formidabilis expectatio iudicij, & ardor flammæ quæ aduersarios consumet. Si quis Mosis legem spreuisset, immisericorditer necabatur. Quanto grauioribus supplicijs cruciabitur is, qui Dei filium conculcarit, & foederis sanguinem per quem sanctificatus fuerat, profani loco habuerit, atque in spiritum gratiæ contumeliosus fuerit. Horrendum est incidere in manus Dei*

viuentis. Non vos horribile istud tonitru vestrasque mentes commouet? Sed, vt opinor, surdis carmen canimus: & satis superque in homines præsertim deploratos, dicta sunt. Neque vero dignus iste canis Ecebolicus fuit, cuius oblatratum hoc quicquid est temporis consumerem. Finem igitur faciam, deumque, & in filio suo Iesu Christo Optimum, & in misericordiarum infinitate Maximum, toto pectore obtestabor, vt nostræ Galliæ ab istis Atheis & Epicureis caueat: & sibi ecclesiam in patria nostra perpetuò colligat, nosque misericordiæ suæ vasa faciat: vt constanter ad extremum vsque spiritum in ipsius sanctissima fide ac religione perseuerantes, exitia Eceboliis, Apostatis & Balaamitis parata vitemus.

Discite iustitiam moniti, et non temnere Christum.

NICOLAI RENATI
IN FRANC. BALD.

Apostatam Ecebolium
versus.

Quo teneam vultus vertentem Prothea nodo?

Quo capiam numero, quo pede Balduinum.

Quem non religio, quem non lex ipsa coercet

Ipsa quibus poterit Musa tenere modis.

Saul inter vates, anser strepit inter olores,

Atque inter doctos perditus ille viros.

Nonne ego te vidi Damonis pessime, caprum

Excipere insidijs? quô tua nunc probitas?

Vt tu compungis sacrorum oracula vatum,

Sic te compungat, pessimus ille Satan.

Sic te agitent furie, toti rumpant corda colubri

Iniciatque suas, torua Megera, faces.

Et qua tanta fuit Romam tibi caussa videndi?

Anne ea libertas qua tibi semper iners?

Et te libertas perdet tua, pessime doctor

Quem sacra doctrina, laurea, dedecorat.

In Eundem

Ipsum Mercurius Franciscum eduxerat orco:

Eurydicenque suam hic carmine rettulerat.

Verum penituit, stygiam & remeare paludem

Hic voluit, sed non rettulit Eurydicen.

Est Deus in nobis.

026 u 3908

